

DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-459-469

УДК: 347.73(477):355.02:341.217

Н. В. ВОРОТИНА,
кандидат юридичних наук, доцент*
ORCID: 0000-0002-8894-9645

ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті висвітлено актуальні правові проблеми функціонування бюджетної системи нашої держави в умовах воєнного стану. Розкрито сутність і деякі напрями адаптації норм бюджетного законодавства України до права Європейського Союзу, охарактеризовано правову основу цього процесу, а також виявлено перспективи нашої держави в контексті євроінтеграції на основі Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом.

Ключові слова: бюджетна система, бюджетне законодавство, воєнний стан, адаптація бюджетного законодавства України до права Європейського Союзу.

Vorotina Nataliia. Important aspects of the functioning of the budget system of Ukraine in the conditions of modern military challenges and european integration

The article highlights the current legal problems of the functioning of the budget system of our state under martial law. The essence and some directions of adapting the norms of the budget legislation of Ukraine to the law of the European Union are revealed, the legal basis of this process is characterized, and the prospects of our state in the context of European integration on the basis of the Association Agreement of Ukraine with the European Union are revealed.

Key words: budget system, budget legislation, martial law, adaptation of the budget legislation of Ukraine to the law of the European Union.

Постановка проблеми. Повномасштабне військове вторгнення російської федерації на територію України 24 лютого 2022 р., що стало продовженням гібридної війни, розпочатої росією проти України у 2014 р., катастрофічно вплинуло на усі сфери життя держави та суспільства. Надзвичайно вразливою стала і бюджетна сфера. У зв'язку із окупацією значної частини території, знищенням бізнесу в багатьох місцевостях, мінімізацією збору митних платежів і багатьма іншими проблемами доходи державного та місцевих бюджетів значно знизились. При цьому була потреба здійснювати усе більше видатків як на національну безпеку та оборону, так і на ремонт та

* **Vorotina Nataliia**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Docent

відновлення пошкоджених об'єктів інфраструктури та житла громадян, евакуацію населення з окупованих або прилеглих до них територій тощо. Крім того, необхідно було якимось чином фінансувати видатки на органи державної влади, соціальне забезпечення, освіту тощо. Тобто усі ті видатки, які зазвичай фінансуються з бюджетів у мирний час. З огляду на це в бюджетне законодавство України були внесені зміни, спрямовані на більш оперативне та швидке прийняття рішень, почала надходити фінансова і військова допомога від різних держав світу та міжнародних організацій. На сьогодні бюджетна система України продовжує працювати в надзвичайному режимі, адже війна триває.

Важливо, що навіть у цих умовах завдяки допомозі й активній участі наших іноземних партнерів будуються плани щодо відновлення, відбудови та розвитку України. Важливу роль на цьому шляху повинна відіграти, зокрема, адаптація українського законодавства до права Європейського Союзу, що зумовлена стратегічним курсом України на євроінтеграцію, офіційно закріпленим у Конституції України та підтвердженим Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Особливої ваги цей процес набуває у сфері публічних фінансів, зокрема, це стосується бюджетного законодавства, яке повинно виконувати ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності, прозорості та ефективності використання публічних коштів.

Стан опрацювання проблеми. Проблематика правового забезпечення публічних фінансів і, зокрема, бюджетних відносин у контексті європейської інтеграції частково розглядалася в наукових працях таких українських дослідників, як О. Н. Кирилюк, П. В. Коломієць, О. А. Марущак, Ю. С. Олейнікова, В. В. Сухонос, Н. Ю. Хом'як та деяких ін. Ці автори досліджували окремі аспекти адаптації фінансового, бюджетного, податкового законодавства, контролю за публічними фінансами, а також аналізували правові засади фінансової системи Європейського Союзу.

Водночас переважна більшість наукових досліджень присвячена адаптації законодавства окремих галузей до права Європейського Союзу або більш загальним питанням правового регулювання бюджетних правовідносин. Тому уваги потребує більш докладний аналіз трансформації законодавства у бюджетній сфері в умовах воєнного стану та адаптація правових норм, що регулюють бюджетні відносини, до *acquis communautaire*.

Метою статті є виявлення специфіки функціонування бюджетної системи України в умовах воєнного стану, дослідження деяких напрямів адаптації українського законодавства у бюджетній сфері до права Європейського Союзу, а також визначення перспектив подальшого розвитку цієї сфери в контексті європейської інтеграції.

Методологію дослідження становить сукупність загальних і спеціально-юридичних методів, підходів та принципів. У процесі досягнення мети було використано діалектичний, формально-юридичний, порівняльний та інші методи дослідження, системний підхід до аналізу наукових джерел і

нормативно-правових актів. Це дало можливість визначити зміст і сутність бюджетних правовідносин в умовах воєнного стану, а також показати трансформацію бюджетно-правових норм у результаті їх адаптації до права Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку із повномасштабним вторгненням росії 24 лютого 2022 р. в Україні було запроваджено правовий режим воєнного стану. Зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб встановлюються Законом України «Про правовий режим воєнного стану»¹.

Усі відносини у країні необхідно було перебудувати, пристосовуючи їх до цих жахливих реалій. Вважаємо, що важливими, і навіть ключовими, у державі як у мирний час, так і під час війни, є бюджетні правовідносини. Адже за рахунок бюджетних ресурсів забезпечується як функціонування усіх органів держави та місцевого самоврядування, так і національна безпека та оборона, соціальний захист населення, охорона здоров'я, освіта, наука тощо.

З початком великої війни до законодавчих та інших нормативно-правових актів почали терміново вноситись зміни. Правового регулювання бюджетних відносин це торкнулося значною мірою, адже першочерговими стали видатки, спрямовані на фінансування армії, озброєння й усього того, що було потрібно для захисту держави та забезпечення її функціонування. Була необхідність значно збільшити грошове забезпечення цих потреб, і при цьому якимось чином фінансувати інші сфери життєдіяльності держави та суспільства.

Терміново, вже у березні 2022 р., у Бюджетний кодекс України² було внесено ряд змін щодо правового регулювання бюджетних відносин³. Вони були спрямовані на те, щоб прийняття рішень у бюджетній сфері спрощувалося та пришвидшувалося. Для цього деякі важливі норми Бюджетного кодексу України тимчасово зупинили дію та не застосовуються й на сьогодні. На нашу думку, це є виправданим для організації термінового й оперативного здійснення необхідних видатків, особливо на національну безпеку та оборону. У зв'язку із тим, що російська агресія триває, у ці норми протягом 2022–2025 рр. було внесено ряд змін.

Метою української держави, закріпленою у Конституції, є повноправне членство у Європейському Союзі. З огляду на це чинне законодавство України, зокрема у бюджетній сфері, потребує адаптації з правом Європейського Союзу. Це стосується багатьох бюджетних питань. Зазначимо, що процес адаптації не припиняється навіть під час війни.

У цьому процесі важливе значення має Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сто-

рони⁴. Вона частково набула чинності з 1 вересня 2014 р., а її торговельна частина, глибока та всеохопна зона вільної торгівлі, застосовується з 1 січня 2016 р. Протягом 2014–2017 рр. Угоду ратифікували Верховна Рада, Європарламент, а також національні парламенти усіх країн ЄС. 11 липня 2017 р. Рада ЄС ухвалила рішення про укладення Угоди про асоціацію з Україною від імені Європейського Союзу, що стало заключним етапом ратифікації, а з 1 вересня 2017 р. Угода набула чинності в повному обсязі.

Цей документ відкрив новий важливий етап розвитку нашої держави. А 23 червня 2022 р. лідери 27 країн ЄС на саміті Європейської Ради підтримали надання Україні статусу кандидата в члени ЄС⁵, що стало визначною подією для України під час повномасштабного вторгнення російської федерації.

Стаття 1 Угоди визначає поступову адаптацію законодавства України до права Європейського Союзу (*acquis* ЄС) як один із важливих способів досягнення цілей асоціації. Однак слід зазначити, що для характеристики цього процесу в наукових джерелах іноді використовується термін «гармонізація». Так, деякі науковці дотримуються думки, що гармонізація є процесом цілеспрямованого зближення правових систем шляхом усунення суперечностей між ними та формування мінімальних правових стандартів через утвердження спільних правових принципів, що передбачає приведення законодавства держав-членів і країн-нечленів відповідно до вимог міжнародного права на підставі міжнародних договорів⁶. Інші ж дослідники вважають, що поняття «гармонізація» характеризує процес увідповіднення законодавства нормам права ЄС, що відбувається в межах ЄС та є статутним обов'язком виключно держав-членів. Адаптація також характеризує процес увідповіднення законодавства нормам права ЄС, однак відбувається, як правило, за межами ЄС і стосується третіх держав у зв'язку з їх намірами інтегруватися до Союзу, а також держав, що набули членства у ньому, проте, перебуваючи в статусі країни-кандидата, не завершили цей процес⁷.

Acquis ЄС складається з сукупності прав і обов'язків, визначених в актах, прийнятих відповідними інституціями ЄС, які умовно можна поділити на: первинне законодавство ЄС (установчі договори); вторинне законодавство ЄС – будь-який акт, прийнятий інституціями ЄС у рамках виконання своїх повноважень (законодавчі акти (регламенти, директиви, рішення) та незаконодавчі акти (рекомендації, висновки, імплементаційні та делеговані акти тощо); міжнародні договори, укладені ЄС; принципи права тощо. Держави-кандидати повинні прийняти, впровадити та забезпечити дотримання всього *acquis* перед вступом держави до ЄС. Виняток із цього зобов'язання робиться лише в особливих випадках і має обмежену сферу застосування. До моменту вступу в ЄС держави-кандидати повинні інкорпорувати *acquis* у свою національну правову систему⁸.

Зазначимо, що у липні 2022 р. своєю Постановою⁹ Верховна Рада України встановила, що адаптація законодавства України до положень права

Європейського Союзу (acquis EC), забезпечення відповідності актів Верховної Ради України зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, праву Європейського Союзу (acquis EC) є одним із головних завдань Верховної Ради України, що реалізується спільно з Кабінетом Міністрів, який є основним суб'єктом ініціювання відповідних законопроектів, шляхом забезпечення узгодження підготовки, включення до порядку денного Верховної Ради, розгляду та остаточного прийняття законопроектів, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis EC), виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції. Постановою також було визначено порядок і деталі опрацювання та підготовки до розгляду таких законопроектів комітетами Верховної Ради, а також особливості постановки їх на голосування. Кабінету Міністрів України було доручено забезпечити спільно з Апаратом Верховної Ради України створення, наповнення та функціонування єдиної інформаційної бази даних з питань адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis EC), виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, а також здійснення офіційного перекладу актів законодавства Європейського Союзу та інших джерел права Європейського Союзу спеціально уповноваженим суб'єктом.

Важливо наголосити, що критерії вступу до ЄС, або Копенгагенські критерії, є основними умовами, яким повинні відповідати всі держави-кандидати, щоб стати державою-членом. До них відносять: політичні критерії: стабільність інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, права людини та повагу і захист меншин; економічні критерії: функціонуюча ринкова економіка і здатність протистояти конкуренції й ринковим силам; адміністративна та інституційна спроможність національних інституцій ефективно імплементувати положення права ЄС (acquis EC). Водночас ЄС залишає за собою право вирішувати, коли держава-кандидат відповідає цим критеріям і коли ЄС готовий прийняти нового члена¹⁰.

Зауважимо, що набуття чинності Угодою є значним стимулом для розвитку співробітництва між Україною та ЄС практично в усіх сферах. Згідно з Угодою Україна повинна адаптувати своє законодавство до права ЄС і у галузі публічних фінансів. У зв'язку з цим приділимо увагу деяким напрямкам адаптації законодавства України у бюджетній сфері до права Європейського Союзу.

Орієнтири такої адаптації визначені у розділі 5 Угоди «Економічне та галузеве співробітництво»⁴. Так, главою 2 розділу V («Макроекономічне співробітництво») встановлено, що Україна та ЄС сприяють процесу економічних реформ шляхом співробітництва в напрямі покращення розуміння основоположних принципів функціонування їхніх економік, а також формулювання і реалізації ринкової економічної політики. Україна докладатиме максимальних зусиль для побудови функціонуючої ринкової економіки та поступового наближення своєї політики до політики ЄС відповідно до основополож-

них принципів макроекономічної стабільності, збалансованості державних фінансів і платіжного балансу. З метою досягнення цих цілей сторони співробітничать, щоб: обмінюватися інформацією щодо макроекономічних показників і перспектив, а також щодо стратегій розвитку; разом аналізувати економічні питання, що становлять спільний інтерес, зокрема заходи економічної політики та інструменти для її імплементації, наприклад методи економічного прогнозування й опрацювання документів стратегічної політики, з метою посилення можливостей України у формуванні політики, яка відповідає принципам і практиці ЄС; обмінюватися досвідом у сфері макроекономіки; співробітництво також включає обмін інформацією щодо принципів і функціонування Європейського економічного та валютного союзу.

Глава 3 розділу V («Управління державними фінансами: бюджетна політика, внутрішній контроль і зовнішній аудит») передбачає, що співробітництво в галузі управління державними фінансами спрямовується на забезпечення розвитку бюджетної політики і надійних систем внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту, що базуються на міжнародних стандартах, а також відповідають основоположним принципам підзвітності, прозорості, економності, ефективності та результативності. Сторони обмінюються інформацією, досвідом, найкращою практикою та здійснюють інші заходи, зокрема, щодо такого: 1) у галузі бюджетної політики: розвитку системи середньострокового бюджетного прогнозування / планування; удосконалення програмно-цільових підходів у бюджетному процесі й аналізу ефективності та результативності виконання бюджетних програм; покращення обміну досвідом та інформацією з питань планування і виконання бюджету та стану державного боргу; 2) у галузі зовнішнього аудиту: імплементації стандартів та методик Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI), а також обміну найкращими практиками ЄС у галузі зовнішнього контролю та аудиту державних фінансів з особливим акцентом на незалежності відповідних органів сторін; 3) у галузі державного внутрішнього фінансового контролю: подальшого розвитку системи державного внутрішнього фінансового контролю шляхом гармонізації з міжнародно визаними стандартами (Інститут внутрішніх аудиторів (ІА), Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC), INTOSAI та методологіями, а також найкращою практикою ЄС щодо внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в державних органах; 4) у сфері боротьби із шахрайством: удосконалення методів, спрямованих на припинення шахрайства і корупції та запобігання цим явищам у вказаних сферах, зокрема співробітництво між відповідними адміністративними органами.

Статтею 347 Угоди встановлено⁴, що в галузі бюджетної політики сторони, зокрема, обмінюються інформацією, досвідом, найкращою практикою та здійснюють інші заходи щодо розвитку системи середньострокового бюджетного прогнозування / планування. Зазначимо, що бюджетне планування на середньострокову перспективу вже давно застосовується в більшості розви-

нених держав світу. Середньострокове бюджетне планування – це формування головними розпорядниками бюджетних коштів плану своєї діяльності на середньостроковий період, визначення обсягів необхідних коштів для досягнення поставлених цілей у середньостроковій перспективі. Середньостроковий бюджетний план сприяє досягненню вищого рівня стабільності й передбачуваності економічної ситуації в країні. Окрім виконання стабілізаційної функції, середньострокове планування є інструментом розв'язання таких важливих проблем: підвищення ефективності бюджетного процесу та фінансової дисципліни; посилення прозорості та ефективності витрачання бюджетних коштів; сприяння розвитку інноваційного потенціалу та інвестиційної привабливості країни¹¹.

Дуже важливою проблемою у бюджетній сфері є ефективне здійснення публічних закупівель, з огляду на це реформування законодавства у цій сфері продовжується. Зазначимо, що у 2024 р. Кабінетом Міністрів України була схвалена Стратегія реформування системи публічних закупівель на 2024–2026 рр.¹² Нею було встановлено сім стратегічних цілей: гармонізація законодавства України у сфері публічних закупівель з відповідними директивами ЄС; розвиток інституційної структури публічних закупівель; реалізація проєктів відбудови України; професіоналізація публічних закупівель; розвиток електронної системи закупівель; залучення громадянського суспільства до розвитку сфери публічних закупівель; міжнародне співробітництво у цій сфері.

Крім того, Міністерством економіки України розроблено, а Кабінетом Міністрів України у 2024 р. подано до Верховної Ради проєкт нового Закону України «Про публічні закупівлі», який уже було прийнято у першому читанні¹³. Його метою є забезпечення ефективного та прозорого здійснення закупівель, створення конкурентного середовища у цій сфері, запобігання проявам корупції, розвиток добросовісної конкуренції. Також він має на меті узгодження системи публічних закупівель з *acquis communautaire* Європейського Союзу на виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Вказаний законопроєкт передбачає розширення можливостей, запровадження нових інструментів закупівель і коригування наявних для забезпечення здійснення прозорих та ефективних закупівель¹⁴. Зазначимо, що на цьому етапі підготовки законопроєкту ще важко оцінити, чи є він досконалішим, ніж існуючий на сьогодні закон. У будь-якому разі, якщо його норми більш наближені до права Європейського Союзу у цій сфері, це вже є позитивним явищем на шляху України до повноцінного членства в ЄС.

Висновки. Правове регулювання бюджетних відносин в Україні в умовах воєнного стану істотно відрізняється від його регулювання у мирний час та має свої особливості. Їх сутність у тому, що правовий механізм прийняття рішень у бюджетній сфері спрощується, деякі важливі норми бюджетного законодавства тимчасово зупиняють свою дію. На нашу думку, такі правові

рішення є виправданими та ефективними в умовах військової агресії проти держави.

Правове регулювання бюджетних відносин в умовах воєнного стану в Україні здійснюється Бюджетним кодексом у його прикінцевих та перехідних положеннях, а також іншими законами та нормативно-правовими актами. Їх масив доволі великий, а особливості регулювання – істотні. Тому вважаємо за необхідне запропонувати підготовку окремої глави Бюджетного кодексу, яка б могла вмістити усі основні норми, що врегулювали б ці важливі питання, – «Особливості правового регулювання бюджетних відносин в умовах воєнного стану».

Забезпечення законного, чесного, прозорого здійснення публічних закупівель є одним із найголовніших завдань нашої держави, яке неодмінно треба виконати якісно та першочергово. Наближення законодавства у цій сфері до права Європейського Союзу може відігравати вирішальну роль у досягненні мети викоринення корупції та зловживань. Особливо гостро ця проблема постає в умовах воєнного стану, коли виявляються ганебні факти корупції в системі оборонних закупівель, тобто обкрадають тих, хто захищає нас від агресора, іноді навіть ціною власного життя.

На нашу думку, нагально необхідне також дієве, реальне та ефективне посилення контролю за публічними закупівлями, введення жорстких кримінальних санкцій за махінації з публічними коштами, злочинні дії у цій сфері та грубе порушення визначених процедур. Відстоюємо також позицію щодо надання більш широких і реальних (а не тільки на папері) правових можливостей для здійснення ефективного (а не формального) громадського контролю у цій сфері.

Необхідною також є розробка дієвих правових механізмів для забезпечення належного реагування компетентних органів на звернення та інформацію від фізичних та юридичних осіб про правопорушення та злочини у цій сфері. Треба чітко визначити (на рівні закону) види юридичної відповідальності та конкретні санкції щодо посадових осіб цих органів (а не просто «карати» їх звільненням з посади, як це часто практикується) у випадках несприйняття, замовчування, приховування ними отриманої інформації про порушення закону (здійснення ними злочинних дій або бездіяльності).

На сьогодні продовжується процес адаптації законодавства України (і, зокрема, у бюджетній сфері), який триває вже багато років. Відзначаємо, що вже досягнуті певні позитивні результати: запроваджено середньострокове бюджетне планування, відкрита для громадськості інформація про бюджети, підвищена прозорість бюджетного процесу, продовжується реформування законодавства про публічні закупівлі тощо. Але на сьогодні, в тяжких умовах повномасштабної агресії російської федерації, необхідно докласти особливих зусиль для швидкого, повного та остаточного виконання усіх необхідних завдань та планів на цьому шляху. Це є необхідною умовою для набуття Україною повноправного членства у Європейському Союзі, закріпленого у Конституції України.

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.015 р. № 389-VIII (з наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

2. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р. № 2456-VI (з наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

3. Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України: Закон України від 15.03.2022 р. № 2134-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2134-20#Text>

4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони. Угоду ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

5. European Council conclusions on Ukraine, the membership applications of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia, Western Balkans and external relations, 23 June 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/23/european-council-conclusions-on-ukraine-the-membership-applications-of-ukraine-the-republic-of-moldova-and-georgia-western-balkans-and-external-relations-23-june-2022/>

6. Пархоменко Н. М. Гармонізація законодавства України з європейським та міжнародним правом: методи, етапи, види. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 340.

7. Яковюк І. В. Правові основи європейської інтеграції та її вплив на державно-правовий розвиток України: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2014. С. 19.

8. Путівник з адаптації законодавства України до права ЄС: теоретичні та практичні аспекти. Дослідницька служба Верховної Ради України. Київ, 2023. С. 30. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32597.pdf>

9. Про деякі заходи щодо виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції: Постанова Верховної Ради України від 29 липня 2022 р. № 2483-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2483-IX#Text>

10. European Commission. Enlargement and Eastern Neighbourhood. Glossary. Accession criteria. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/glossary_en

11. Середньострокове бюджетне планування (міжнародний досвід). Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит Комітету Верховної Ради України. URL: eufincenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29131.pdf

12. Стратегія реформування системи публічних закупівель на 2024–2026 роки. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2.02.2024 р. № 76-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76-2024-%D1%80#Text>

13. Проект Закону України «Про публічні закупівлі» № 11520 від 23.08.2024 р. URL: [blob:https://itd.rada.gov.ua/02284893-4e09-4c33-aad1-df52b0f5e8f](https://itd.rada.gov.ua/02284893-4e09-4c33-aad1-df52b0f5e8f)

14. Євроінтеграція в сфері публічних закупівель. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/MoreDetails?lang=%20uk-UA&id=e54fd6f6-ae9f-4437-9af7-1da4c8bb44ba&title=YevropeiskaIntegratsiia%20a%&%20isSpecial=true>

References

1. Pro pravoviy rehym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12.05.015 r. № 389-VIII (z nastupnymy zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

2. Biudzhetniy kodeks Ukrainy vid 8.07.2010 r. № 2456-VI (z nastupnymy zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

3. Pro vnesennia zmin do rozdil VI “Prykintsevi ta perekhidni polozhennia” Biudzhetho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 15.03.2022 r. № 2134-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2134-20#Text>

4. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym Spivtovarystvom z atomnoi enerhii ta yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony. Uhodu ratyfikovano

iz zaiavoiu Zakonom № 1678-VII vid 16.09.2014 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text **5.** European Council conclusions on Ukraine, the membership applications of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia, Western Balkans and external relations, 23 June 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/23/european-council-conclusions-on-ukraine-the-membership-applications-of-ukraine-the-republic-of-moldova-and-georgia-western-balkans-and-external-relations-23-june-2022/> **6.** Parkhomenko N. M. Harmonizatsiia zakonodavstva Ukrainy z yevropeiskym ta mizhnarodnym pravom: metody, etapy, vydy. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2012. № 1. S. 340. **7.** Yakoviuk I. V. Pravovi osnovy yevropeiskoi intehratsii ta yii vplyv na derzhavno-pravovyi rozvytok Ukrainy: Avtoref. dys. ... dokt. yuryd. nauk: 12.00.01. Kharkiv, 2014. S. 19. **8.** Putivnyk z adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do prava Yes: teoretychni ta praktychni aspekty. Doslidnytska sluzhba Verkhovnoi Rady Ukrainy. Kyiv, 2023. C. 30. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32597.pdf> **9.** Pro deiaki zakhody shchodo vykonannia zoboviazan Ukrainy u sferi yevropeiskoi intehratsii: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 29 lypnia 2022 roku № 2483-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2483-IX#Text> **10.** European Commission. Enlargement and Eastern Neighbourhood. Glossary. Accession criteria. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/glossary_en **11.** Serednostrokovye biudzhette planuvannia (mizhnarodnyi dosvid). Informatsiina dovidka, pidhotovlena Yevropeiskym informatsiino-doslidnytskym tsentrom na zapyt Komitetu Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29131.pdf **12.** Stratehiia reformuvannia systemy publichnykh zakupivel na 2024–2026 roky. Skhvaleno rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 2.02.2024 r. № 76-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76-2024-%D1%80#Text> **13.** Proekt Zakonu Ukrainy «Pro publichni zakupivli» № 11520 vid 23.08.2024 r. URL: [blob:https://itd.rada.gov.ua/02284893-4e09-4c33-aad1-df552b0f5e8f](https://itd.rada.gov.ua/02284893-4e09-4c33-aad1-df552b0f5e8f) **14.** Yevrointehratsiia v sferi publichnykh zakupivel. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. URL: <https://me.gov.ua/Documents/MoreDetails?lang=%20uk-UA&id=e54fd6-ae9f-4437-9af7-1da4c8bb44ba&title=YevropeiskaIntegratsii%20a&%20isSpecial=true>

Vorotina Nataliia. Important aspects of the functioning of the budget system of Ukraine in the conditions of modern military challenges and european integration

Introduction. *The full-scale war launched by the Russian Federation against Ukraine in 2022 had a catastrophic impact on all spheres of life of the state and society. The budgetary sphere has also become extremely vulnerable. The revenues of the state and local budgets have decreased significantly, but in addition to peacetime expenses, it was necessary to use more and more expenses for both national security and defense, and for the restoration of damaged infrastructure and housing of citizens, evacuation of the population, etc. In view of this, changes were made to the budget legislation of Ukraine aimed at more efficient and rapid decision-making, financial and military assistance began to arrive from various countries of the world and international organizations. Today, the budget system of Ukraine is still operating in an emergency mode, as the war continues. Even in these difficult conditions, Ukraine is directing its efforts towards European integration, an important element of which is the adaptation of national legislation to the law of the European Union. This is due to Ukraine's strategic course towards European integration, officially enshrined in the Constitution of Ukraine and confirmed by the Association Agreement between Ukraine and the European Union. This process is of particular importance in the field of public*

finances, in particular, it concerns budget legislation, which plays a key role in ensuring financial stability, transparency and efficiency of the use of public funds.

The aim of the article is to identify the specifics of the functioning of the budget system of Ukraine under martial law, to study some areas of adaptation of Ukrainian legislation in the budget sphere to the law of the European Union, to determine the prospects for further development of this area in the context of European integration.

Results. *The article highlights the current legal problems of the functioning of the budget system of Ukraine under martial law. The essence and some areas of adaptation of the norms of national budget legislation to the law of the European Union are revealed, the legal basis of this process is characterized, and the prospects of our state in the context of European integration on the basis of the Association Agreement between Ukraine and the European Union are revealed.*

Conclusions. *It was found that changes in the legal regulation of budgetary relations in Ukraine under martial law are aimed at simpler and faster decision-making by the relevant bodies. For this purpose, some norms of the Budget Code of Ukraine are temporarily suspended. Given the large scattered array of legislation regulating budgetary relations, it is proposed to prepare a separate chapter of the Budget Code of Ukraine – “Features of the legal regulation of budgetary relations under martial law”. It is proven that ensuring the legal, honest, transparent implementation of public procurement is one of the most important tasks of our state. It is also urgently necessary to effectively, realistically and effectively strengthen control over public procurement, introduce strict criminal sanctions for fraud with public funds. It is necessary to provide broader and more realistic legal opportunities for effective public control in this area. It is proposed to apply legal liability to officials of competent authorities if they do not respond to information from legal entities or individuals about violations or crimes in the budgetary sphere, silence or conceal it. It is argued that the adaptation of legislation in the budgetary sphere to the law of the European Union should be carried out as soon as possible. This is a necessary condition for Ukraine to acquire full membership in the European Union, enshrined in the Constitution of Ukraine, and can play a decisive role in achieving the goal of eradicating corruption and abuse.*

Key words: *budget system, budget legislation, martial law, adaptation of the budget legislation of Ukraine to the law of the European Union.*